

THE WAY

"AND THOU SHALT TEACH THEM THE STATUTES AND THE LAWS, WHEREIN THEY MUST WALK"

Published by the Kehilla of Toronto in the interests of Kashruth and traditional Judaism.

No. 3

August, 1940

TORONTO, CANADA

HISTORICAL EVENTS IN JEWISH HISTORY

NINTH of AV 3830 NINTH of AV 5700

1870 YEARS SINCE THE DESTRUCTION
OF OUR TEMPLE

The ninth day in the month of Av; Tisha B'Av is the most tragic of all occurrences in Jewish History, the most drastic syllable that is uttered by each and every member of our nation. There is not a gloomier day in our History than the Ninth Day in Av, which marks the destruction of the Temple. The day that brought about the disappearance of our Independent National Torah life.

That day marks the beginning of the extended era of Jewish sufferings and wanderings that exist unto this very day. Persecution, pain, poverty and hunger have been forced upon our nation during the hundred years of our exiled existence.

And so, on the eve of this day we sit sunken in gloom mourning that "destruction". Not only do we despair of that awe-inspiring House of G-d that was destroyed but even more so do we mourn the loss of faith driven from Jewish Hearts and the weakening of faith in a harmonious "national life."

Until then we had been persecuted physically, but the Jewish Soul and Spirit, however remained sound and the Jewish masses, as yet were not separated from their Temple. Tisha B'Av the atrocious act was committed by the enemy who destructed the Temple and thus wounded the Jewish Soul; tore the nation from its anchor.

For generations that day has observed as the "Mourning Day of the Temple", however this sadness is mingled with the hope that G-d will deal more kindly with us. We ourselves must also assist in the redemption of our people by our own tireless efforts.

For not sincerely will those tears of mourning be shed, if we will do nothing towards the re-establishment of our nation. To re-build the House of G-d, that we destroyed because of the alien culture and practise that replaced the Jewish conscientious life.

Our hands, (our efforts) must assist the Jewish Heart to regain the Jewish Spirit. Our hands must reach our helpless children, in those terror-stricken countries. Then will our supplications be heard, our prayers answered.

Let that cry of woe of our tormented brethren, extend to our hearts and hands.

That will be our contribution to the revival of Israel!

NACHAMU, NACHAMU AMI!
COMFORT YE, COMFORT YE, MY PEOPLES!

Our greatest prophet Isaiah not only intended this exclamation to comfort his conquered defeated nation but also to alleviate their misery by depicting their errors and enumerating their duties, which if fulfilled would ultimately result in their salvation.

Jews are not merely a people, with duties and loyalty towards their own nation, but must bear in mind their obligation to humanity at large. In our own ranks, we must lead a life of co-operation devoid of aversion and hate which are the destruction of every community. The high standards of Ethics and Morals set down by our forefathers must be upheld by the Jewry of to-day. Such a Jewish Nation would serve as the example to the entire world.

Jews have sinned towards their G-d as well as towards their own brethren and thus were punished severely. Their own country was taken from them. They were compelled to exist in exile and the enmity amongst themselves estranged them from their tradition.

These conditions however will not and cannot exist amongst Israel. Jewish instincts have been created for loftier ideals. The indifference to Jewish life will cease. Spiritual elevation and sincere effort for the re-establishment of a sound Jewish life will be the impetus for the rehabilitation of our Holy Land.

Thus Isaiah comforted his nation;

To brotherly love and to a traditionally Jewish Renaissance.

FIFTEENTH DAY OF AV.

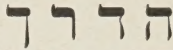
In ancient times, when Jews inhabited their own country, the fifteenth of Av was a festive celebration. One of our great Sages recorded that in this day all Jewish girls of Jerusalem promenaded in white dresses which they borrowed from one another. This was to demonstrate the equality and sorority amongst Jewish daughters. Many marriages were also performed that day.

We have entirely forgotten such festivals and we have neglected the education of our daughters. We must implant in her the love of a "traditionally Jewish life" to enable her to comprehend the fraternal attitude that existed between rich and poor. Many would-be loyal Jewesses have been lost to our nation because of the lack of this upbringing.

To restrict Jewish knowledge to our boys only is to commit a major offense towards ourselves as well as towards our nation.

Let the fifteenth of Av, the ancient celebration again be renewed, by giving our daughters an adequate Jewish Education to restore them to our People!

J. I. W.

HADERECH (THE WAY)

PUBLISHED BY THE KEHILLA OF TORONTO

EDITOR JACOB I. WOHLGELERNTER

For Correspondence

HADERECH (The Way) 183 Beatrice Street, Toronto

OFFICERS OF THE KEHILLA OF TORONTO

President	J. LEVINE	Vice-Presidents	M. SHAPIRO
Treasurer	J. KOFMAN		A. TANENBAUM
Secretary	S. A. KURTZ		M. KOROLNEK

Mizrachi Convention

The Editorial Board received a Hebrew invitation to the Canadian Mizrachi Convention, which will be held in Montreal, Aug. 17, 18, 19,

The appeal to the readers reads as follows:

Dear Friend:—

In accordance with the decision of the Vaad Hapoel the Annual Convention of the Mizrachi Organization of Canada will be held at Montreal, from Saturday (Shabbas Nachmu) night, August 17th, through Monday afternoon, August 19th, 1940.

The present crisis in the life of our country and people makes this gathering of paramount importance to Mizrachists in particular and Jewry in general.

We must concern ourselves not merely with the problems of Eretz Israel but must find a way for strengthening Torah and Jewish consciousness in Canada.

The achievement of unity in the Zionist ranks and harmonious co-operation of all parties on behalf of Eretz Israel will be one of the gravest problems facing this Convention.

You realize that this Convention is fraught with the greatest importance. We call upon you in the name of our Holy Torah to do all in your power to arouse all Torah loyal Jews in your community to rally around our banner. "The land of Israel for the people of Israel, in accordance with the Torah of Israel."

Every congregation and religious society should join as a body the Mizrachi ranks, and elect delegates to the Convention. Individual Jews should be urged to become members now.

Write to the Convention office, 5215 Hutchison Street, for additional information, but, please, do not fail to heed this personal appeal to you to do your utmost to make this Convention a real success.

With Mizrachi greetings,

MIZRACHI ORGANIZATION

Rabbi Hirsh Cohen, Hon. President
J. J. Albert, President
Nathan Levitsky, Secretary
G. Michalevsky, Chairman, Arrangements Com.

CALENDAR

ROSH CHODESH AV — August 5th
SHABOS CHASON — August 10th
TISHA B'AV (fast day) — August 13th
SHABOS NACHAMU — August 17th
CHAMISHO OSER B'AV — August 19th

Time for lighting of Sabbath Candles

Friday August	9th	— 8.18 p.m.
"	"	16th — 8.08 p.m.
"	"	23rd — 7.58 p.m.
"	"	30th — 7.46 p.m.

(DAYLIGHT SAVING TIME)

WATCH CAREFULLY FOR THE SIGN WHICH READS

"VAAD HAKASHRUTH OF THE KEHILLA OF TORONTO"

as it has been

brought to our attention that similar signs, but without the words *OF THE KEHILLA OF TORONTO* have been distributed by some irresponsible party.

BE SURE THAT THE MEATS USED IN YOUR SUMMER RESORT WERE PREPARED UNDER OUR SUPERVISION.

For information regarding matters of Kashruth or other religious questions communicate with

Rabbi Joseph Weinrib, 478 Palmerston Blvd. LO. 8400

Rabbi Jacob Kaminetzky, 80 D'Arcy St. WA. 5449

THE FOLLOWING BUTCHERS ARE UNDER SUPERVISION OF THE VAAD HAKASHRUTH OF TORONTO

KUPPEL ABRAMS	Kensington and St. Andrew	WA. 6903
H. ABRAMS	2 D'Arcy St.	EL. 7962
I. BERLIN	22 Baldwin St.	MI. 8119
Mrs. BERLIN	30 St. Andrew St.	WA. 4942
R. BERKAN	707 Queen St. W.	WA. 1397
K. GREENSPAN	12 Kensington	WA. 1388
K. GREENSPAN	7 Brunswick Ave.	KI. 8375
K. GREENSPAN	Harbord and Brunswick ..	MI. 9918
I. COHEN	384 College St.	MI. 4847
J. COHEN	996 Dundas St. W.	ME. 7253
J. COHEN	2c Kensington Ave.	WA. 5089
M. GOLDMAN	397 Spadina Ave.	WA. 8944
Z. GOLDMAN	38 Kensington Ave.	WA. 2116
M. HOLTZMAN	234 Augusta Ave.	
A. JACKSON	217 Parliament St.	EL. 0024
S. LABER	195 Harbord St.	LO. 9732
MRS. LENCHNER	45 Grange Ave.	EL. 5637
W. MARTIN	Harbord and Brunswick ..	MI. 9161
NAFTULY'S Butcher Shop	374 Spadina Ave.	WA. 4108
A. SILVERSTEIN	7 Kensington Ave.	WA. 6924
S. WINBAUM	644 College St.	LO. 9889

דער קאלענדאר

ראש חודש מנחם אב	— — — — 5-טען אויגוסט
שבת חזון	— — — — 10-טען אויגוסט
תשעה באב	— — — — 13-טען אויגוסט
שבת נחמו	— — — — 17-טען אויגוסט
חמשה עשר באב	— — — — 19-טען אויגוסט

ליכט בענטשען:

פרייטאג דברים	— — — — 9-טען אויגוסט	8.18
זאחנן	— — — — 16-טען אויגוסט	8.08
עקב	— — — — 23-טען אויגוסט	7.58
ראה	— — — — 30-טען אויגוסט	7.46

(די צייט איז פאר דעלייט סייזונג)

די פאלגנדע בושערס ווינען אונטער דער השגחה פון ועד הכשרות

קאפעל אייבראמס	קעניגסמאן און סט. ענדרי וויי.	6908
ה. אייבראמס	2 ד'ארי סט.	7962
א. בערלין	22 בעלדווין סט	8119
מ.ס. בערלין	30 סט. ענדרי וויי.	4942
ר. בערקאן	707 קוין סט. וועסט	1397
ק. גרינשפאן	12 קעניגסמאן עוו.	1388
ק. גרינשפאן	7 בראנזווין עוו.	8375
ק. גרינשפאן	הארבארד און בראנזווין	9918
י. קאהען	384 קאלעדזש סט.	4847
י. קאהען	996 דאנדעס סט. וועסט	7253
י. קאהען	25 קעניגסמאן עוו.	5089
מ. גאלדמאן	397 ספעדינג עוו.	8944
ז. גאלדמאן	88 קעניגסמאן עוו.	2116
מ. האלצמאן	234 אגאסט עוו.	
א. דושעקסאן	217 פארלעמנט סט.	0024
ס. לאבער	195 הארבארד סט.	7932
מ.ס. בערלין	45 גרענדזש עוו.	5637
ו. מארמין	הארבארד און בראנזווין	9161
ס. ווינבאום	644 קאלעדזש סט.	9889
נפתלי'ס בושער שאפ	374 ספעדינג עוו.	4108
א. סילווערשטיין	7 קעניגסמאן עוו.	6924

פאר וועלכע עס איז אינפארמאציע וועגן כשרות אדער אנדערע רעליגיעזע אנגעלעגנהייטען ווענדט זיך צו:
הרב יוסף וויינריב, 478 פאלמערסטאן, טעלעפאן לאמבארד 8400.
הרב יעקב קאמענעצקי, 80 דיאריס, טעלעפאן ווייווערלי 5449.

בריה קאסטען: —

א. א. אויף לאגישע רעלאבע קריטיק וועלען מיר נערען ענטפערען. אויף זלוזים איז נישט "אונזער וועג".
ד. פ. דער מאמר "שכינה מדברת מתוך רגונו של משה" איז נישט פאראן אין תלמוד. אויך נישט אין מדרשים. אן עלאבאטיש צו דעם מאמר נעפינט זיך אין זוהר פינתם דה רב.
מ. ס. יא. מיר וועלען שרייבען וועגען דעם אין אלול נומער, וועלכער וועט זיין ספעציעל געוויימט צו חנוך פראבלעמען.

היסטארישע מאמענטען פון דער אידישער געשיכטע

(פארטזעצונג פון דער ערשטער זייט)

טראדיציאנעלע אויפשוואונג. איז די טרייסט א שטארקע, די האפנונג א גרויסע...

חמשה עשר באב אן אריינגעלער אידישער יום טוב

דער פופצענטער טאג אין חודש אב איז אין גאר פריערדיגע צייטען, ווען דאס אידישע פאלק האט אויף זיין בארען געלעבט, געווען איינער פון די שענסטע ימים טובים.
איינער פון די גרעסטע תנאים דערצייילט: אז אין דעם טאג זיינען די אידישע מעכטער פון ירושלים אויסגענומען אין געבאונעט קלוי-דער אום נישט צו פארשעמען די וואס האבען נישט געהאט קיין אנשטער-דינע קליידער. דאן זיינען פארלאנגען געשלאסען געווארען און א גרויסער יום טוב איז דעמאלט געווען.

פארנעמען זיינען געווארען אוועקען ימים טובים ביים אידישען פאלק, מ'האט פארנאכאלעסיגט די דערצייונג פון די אידישע מעכטער, מ'האט זיי נישט דערצייווען מיט א ליבע צום פאלק'ס לעבען צו טאדי שטיין די באצייונג פון א הארמאניש צוזאמענלעבען פון ארים און רייך. אזוי ארום האט אפגעריסען גרויסע טיילען פון אידישע פריווען פול'ס נאטירליכען רעליגיעזען אידישען לעבען.
עס איז א גרויסער טעות פון די וואס מיינען, אז דערצייונג איז נאך פאר איינלאך, און מעכטער דערצייונג איז נישט די זעלבע נויטונדריקייט. די וואס טראכטען אזוי און טוען נאך נישט אייז דעם געבט, באזיינען א פארברעכען אנטקעגען זיך און אנטקעגען דעם נאמען אידישען פאלק.
(עס וועט נאך אזוי אויסקומען באהאנדלען די פראגע אויף א ברייטערען פארנעם).

זאל דער חמשה עשר באב, דער אמאליגער פריווען יום טוב צוריק באנייט ווערען, לאמיר געבען דער אידישער טאכטער די געהעריגע דערצייונג, אום איר צום אידישען פאלק'ס לעבען צוריקברענגען.

שחיטה און כשרות

(פארטזעצונג פון דער צווייטער זייט)

מחלוקת באדייטען א שטילע באקנעצן, וועלכע הסכמה פון יקומו הנערים וישחקו לפנינו—זאלען די כלי קודש, רבנים, שוחטים ארומ-רייסען זיך. דאס ברענגט צו די בחינה פון איש כל הישר בעיניו יעשה, דאס ארטאדאקסישע אידישע לעבען ווערט הפקר. יעדער בעל מריבה וואס דערעהרט נאך פעס א טומעל, שפונגט גלייך ארויס אין דער פענסטליכקייט צו פארטיידיגען די אינטערעסען פון געקרוינטעטען, קעמפט כחמור'ש'ס גענען קארופציע, קעמפט פאר דעמאקראטיע, פאר יושר, אזוי ארום ווערט דעמאקראטיזירט און און ברוחמנות'דיג צושטע-טערט דאס ארגאניזירט ארטאדאקסיש אידיש לעבען אויף דער זייט. דארום זאגען מיר, זיי לאנג די ארטאדאקסישע אידען וועלען זיך נישט ערנסט פארטראכטען, מיט אפגען אויגען ארומקוקען וועגען דער גרויסער סכנה, צושטעטערונג פול'ס אידענען גלייבען, וואס די כשר כשר מחלוקת ברענגען, וועט אויף דעם געבט פון שחיטה און כשרות תמיד הערשען כאאס און אנארכיע.

און אויב די ארטאדאקסישע אידען וועלען זיך נישט ארגאניזירען אריינצוברענגען דימציפלין אין די אייגענע ווייטען, איינמאל פאר אלע מאָל א קלאס געבען אין טיש בקול רם אויסשרייען, אז די כשר כשר מחלוקת זיינען עפענטליכע אטענטאמען אויף דער אידישער שחיטה און כשרות, וואס איז נאך פארבליבען הייליג און אונבאר-רירליך אין דער מדינה, און מיר וועלען מיט געוויימטע כחות, דורך א פאראייניגטע קהלה, ביטער באקעמפען יעדער אקציע וואס צו-ברעכט, פארבלייבט דעם יסוד פון הינען אידישקייט—שחיטה און כשרות. אויב די אידישע ארטאדאקסיש וועט דאס נישט טאן, איז

פון חורש צו חורש

לעצטנס איז אין עסבירי פארק, ניו דזשיזי, אָפּגעהאלטען געוואָרען די יאָרלאַכע פּאַרזאַמלונג פון דער אָרטאָדאָקסישער יוגענט אָרגאַניזאַציע "יאָנג איוואַרעל" אונטער'ן פאַרזיץ פון משה האָגין צווישען אנדערעס האָט דער פרעזידענט מר. האָגין געפאָדערט, אז "יאָנג איוואַרעל" און אלע זיינע אָפּטיילונגען זאָלען אין דער אַיזע טיגער שטערמיגער צייט פילען אינדאָווידועלע פאַרזאַמלונגסליבליכייט און יעדער "יאָנג איוואַרעל" מיטגליד מוז עס באַטראַכטען פאַר זיין חוב צוציהען די אידישע יוגענט צו דער אַרבייט פאַר רעליגיעזע אידישקייט.

אויף דעם באַנקעט איז אויסגעהערט געוואָרען איינדרוקספולע רעדעס וועגען דעם איצטיגען מצב פון אידענטום. גערעדט האָט דער באַוואוסטער שרופּשטעלער גרלי' בובליק, און צווישען אנדערעס געזאָגט:

"פּראַנקייך האָט פאַרלאָרען, ווייל זי האָט געהאַט צו ווייניג וואַפּען. די אידישע וואַפּען אין אונזער אייביגען קאַמף זיינען תּורה און אידישקייט. מיר מוזען האָבען א סך פון אָס די וואַפּען צי קאָנען זיגען גענען די וואָס ווילען אונז פאַרניכטען. די אָרטאָדאָקסיע איז כּעסער באַוואַפּענט ווי אלע אנדערע טיילען פון אידישען פּאָלק. ווי זיינען די "געפאַנגענערע דיוויזיעס" דורך וועלכע דאָס אידישע פּאָלק וועט באַזיגען זיינע שונאים. "מיר דארפּען ווערען מער ערעכט. ניט מיט ליכטיקייט וועלען מיר קאָנען דורכגיין דעם גרויסען קרויז, נאָר מיט ערעכטקייט. אָנשטרענגונג און איבערגעבנהייט צו אונזערע פליכטען אלס אידען, ווי שווער זיי זאָלען ניט זיין."

עס האָט אויך גערעדט הר"ג דר. דוב רעוועל, דיען פון ישיבה קאָלעדזש, און געשרייערע אין טראַגישע לאַנגע פון וועלען אידענטום און באַטאַנט אז זי אידען פון דער זייט ים האָבען אויף זיך אומגע הויערע אויפגאַבען פון גייסטיגער און פיזישער רעטונג אַרבייט. דער ניער דערוויילטער פרעזידענט פון "יאָנג איוואַרעל" איז ש. פאַרמבערג.

אויך אין טראַגאַמאָ געפינט זיך א צווייג פון "יאָנג איוואַרעל", וועלכער פירט אָן זיין טעטיגקייט אין אידישען צענטער, בראַנזווויק עוועניו, אונטער דער ליטונג פון די יונגע אידישע געלערטע ה. זאב גאָרדאָן און ה. דוד ניומאַן, א. א.

געמאַכט מיין הויז, פאַרברענט מיין היכל, און זיי פאַרטריבען צווישען די פעלקער, ווי צו די קינדער, וואָס זיינען פאַרטריבען געוואָרען פון טאַטענ'ס טיש... דאָן וואַנדערט די מאַמע אבער די וויסע פּעלדער. קלאַנג און וויינט, שרייט און בעט אויפ'ן ביטערען גורל פון אירע קינדער.

איז דער פּינסעטערניש פון דער נאכט קלינגט אָפּ דער יאָמער לאכער געוויין, הימלע און ערד וויינען מיט. עס וויינט מיט דאָס אידישע לאנד, און דער געוויין וועקט אויף די אבלי ציון, דייטש אראָפּ פון זייערע לעגענדרען די "שומרי תּומות ירושלים" פון צוואַמען וויינען זיי מיט, אַוועק גורל פון פּאָלק ישראל.

און אזוי גיסען זיך צוואַמען אלעמענס טרערען אין איין לאַנגעל; שניידען זיך דורך די אלע ענגע פּינסטערע געפילע, רייסען זיך ארויס פון די פאַרשיידענע אידישע געטאָס. קומען זיך צונויף אויף איין הייליגען זאַמעל פונקט ביי די הייליגע טויערען פון אונזער הייזיג לאנד ארץ ישראל.

ווען צום גרויסען, טיפּען לאַנגעל זיינען צוגעקומען פרישע, תּוסע טרערען פון באַרויטקייט און באַרויכטע, פאַגראַמירטע און בלאַידיגטע, ווען אידישע קהלות זיינען פון זייער אייגענאָרדענטע ערשטע אויב געריסען געוואָרען, ווען דער שונא האָט מיט זיינע מעכטיגע קאַנאַנען פאַרניכטעט אידישע היימען, אידישע ישיבות פאַרמאַכט, די תּורה אויפ'ן פייער פאַרברענט, איז דער נאכער טויערען טויערען אַריבער פּאָלקס

די גייסטיגע פירער פון רעליגיעזען אידענטום, צווישען זיי די חשוב'סטע רבנים, פירער און עסקנים פון דעם אָרטאָדאָקסישען הנהל, האָבען זיך לעצטענס פאַרזאַמלט אין פאַרזאַמלונג אויפ'ן רוף פון ועד לחזקת התורה והיהדות, און באַשלאָסען אָנצוהויבען א שטאַרק אקציע פאַר תּורה און אידישקייט.

הרב יעקב לעווינזאָן, וועלכער האָט פאַר איבער א יאָר צייט געוויינט זיינע כּחות אין דער אָרגאַניזירונג פון דעם ועד לחזקת התורה האָט געזעענט די תּורה קאַנפּערענץ און באַטאַנט אין זיין רעדע די שווערע לאַגע אין וועלען אידענטום און געפאָדערט, אז איצט איז די עכטסטע צייט פאַר דעם אמעריקאַנער און קאַנאַדער אידענטום צו ווערען די נישא דגל התורה, מיר האָבען ניט קיין שווער, אָבער מיר האָבען דעם בית המדרש, די שוהל, די תּורה, די ישיבות און תּלמוד תּורה'ס—אָט דאָס זיינען געווען און וועלען בלייבען די אידישע וואַפּען צו מר כּל הדרות.

הרב דר. רעוועל האָט אין זיין לענגערער רעדע אָנגעוויזען, אז דער אמעריקאַנער און קאַנאַדער אידענטום מוז איצט ווערען דער קוואַל פאַר דער אידישער נשמה. הרב רעוועל האָט ארויסגערופּען באַניסערונג מיט זיין דערקלערונג, אז די ישיבות ר' יצחק אלתן איז גרייט צו ווערען דער תּורה צענטער פאַר די גדולי התורה און בני ישיבה, וועלכע זיינען אויסגעוואַרעלט געוואָרען דורך דעם גרוי סען חורבן אויף יענער זייט ים.

* * *

אין דעם פאַרגאַנגענעם מאַנאַט איז ניט אָפּגעהאלטען געוואָרען די רעגולערע ועד הכשרות פאַרזאַמלונגען צוליב דער אבועזענהייט פון אייניגע מיטגלידער פון ועד הכשרות און פון פרעזידענט מר. יוסף לעוויין. אָבער ווי די באַריכטען פון די נשיאים מיט דעם באַר וואַסעסן משגיח ראשי ר' יעקב קעסענבערג, גביען איבער, ווערען אלע כשרות תקנות אויסגעפירט מיט דער גרעסטער פּינטליכקייט.

* * *

די קהלה האָט ארויסגעשיקט צו אלע קהלה דעלעגאַטען אבאָר געטען ביכאַל צו שאַפּען יאָרלאַכע אבאָגענטען פאַר דער קהלה צייט טיג "ברד". ס'איז וואַס צו האַפּען, און אלע דעלעגאַטען פילען דעם טוב וואָס איז אויף זיי ארויפגעלייגט געוואָרען און זיי וועלען דאָס דעליידיגען מיט דער גרעסטער מאַס פאַרזאַמלונגסליכקייט און פּינטלאכקייט, אום צו מאכען די אקציע פאַר א געהעריגען דערפאָלג.

י. ל. זא.

געוויין גרעסער און שטאַרקער געוואָרען; העכער האָט זיך דערהערט דער געוויין פון דער מאמע זינען, און עס האָבען דערהערט אויך אזעלכע, וואָס זייערע אויבערען זיינען פריער פאַרשטאַפּט געווען. עס האָבען שוין דערפילט אויך די, וואָס האָבען זיך שוין געהאַט צוגע וואוינט צו זייערע נייע לענדער און צום פרעמדען איינפלוסיגקייט לעבען צוגעפאַנגען...

דער האַרצייגסער געוויין פון דער נאנצער מענטשןמאַסע האָט זיין אָפּקלאַנג געקראָגען, און ווען יעדער מיטגליד פון אידישען פּאָלק וואו ער געפינט זיך גאָר, וועט די יאָמערלאכע שמערצען אין זיך אריינגעלייגט ווי א מאמע צו אירע קינדער, וועט דאָן א געטלאכע שטימע דערהערט ווערען:

כה אמר ה': קול ברמה נשמע, נהי כבי תמרויכם, רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, כה אמר ה': מנעי קולך מבכי וניי מבכי וניי מבכי.

דער געוויין פון דער מאמע רחל וועט אויפהערען דאָן, ווען ושבנו בנים לבנוכם, אירע קינדער מוזען צוריק אין זייערע אידישע געמיינען קומען און דער יאָמערלאכער געוויין זאָל מער ניט נעהערט ווערען... צוריק צום אידענטום, צוריק צו אידישקייט, אזוי דאָרף זיין דער רוף פונ'ם איצטיגען מאַמענט. וועט דאָס געשעהן, וועט דאָס פאַרטייען, וועט דער מאמע רחל'ס געוויין אין פרייד פאַרזאמלעט ווערען...

שחיטה און כשרות

שחיטה און כשרות זיינען די הויפט יסודות, די הויפט עקריות, וואס האלטען צוזאמען דאס דעליגענטע אידענטום אויף דער זייט ים. שחיטה און כשרות זיינען די הויפט פערדן וואס דערהאלטען און בינדען צונויף דאס ביסעל אריבערגעבראכטע פון דער אלטער היים אידוישקייט מיט'ן פלאכען אויבערפלעכליכען אידוישקייט אויף דער זייט קאנטינענט.

אן אטענטאט אויף שחיטה און כשרות, צי עס איז געקומען מחוץ למחנה ישראל, פון אונזערע פארביסענע שונאים, אדער פון איבערזיך, פון אונזערע געגנער, צושטערער און פאררעטער, איז תמיד, אין דער אלטער היים נאך, באטראכט געווארען פאר אן אטענטאט אויפ'ן אידוישן גייסט, אן אטענטאט אויף די הויפט יסודות פון אונזער תורה.

קיין שום געבאט פון דער תורה, ווערט נישט אזוי ברייט בא' האנדעלט אין אונזער תלמוד, פוסקים ראשונים ואחרונים ווי שחיטה. קיין שום געבאט ווערט נישט אזוי שטארק אפגעהויט און איז נישט אזוי פאפולער ווישען די אידוישע פאלקס מאסען ווי שחיטה.

זאגאר דער פרייגעזאגנער איד, דער אדריאקאלער, וועלכער איז ווייט פון אפצוהויטען די מערסטע געבאטען פון דער תורה, באצייט זיך גלייכנולטיג צו אנדערע עיקרים פון דער אידוישער אמונה—האלט ער אבער שטארק פון אידוישע שחיטה און כשרות, זעהט ער גערן זיין פרוי פירט א כשר'ע אידוישע קיך, און ער אליין ווייכט אפט פון א נים כשר'ן אידוישען מאגאזיין.

שחיטה און כשרות זיינען איינגעוואקסען אינ'ם אידוישען גוף, איינגעווינען אין אידוישען בלוט. דער אינסטינקט פאר זיי איז א נאטירליכער, א געבוירענער. די אידען וועלכע פארברעכען צום ערשט טען מאג נעמען דעם געבוירענעם אינסטינקט, פיהלען ווי אן עלעקט טרייבער שטראם וואלט דורכגעשוויט זייער קערפער, דאס בלוט זעצט זיי אין פנים אריין, זיי פיהלען, אז זיי באנייען א פארברעכען געגען זייערע רמ"ח אברים, נעמען זיי אליין, נעמען זייער גוף און נשמה און שעמען זיך אפט פאר זיך זעלבסט, ווילען ביים ערשטען מאגל (מאליפען) ארויספירינגען פון דער אייגענער הויט פאר הרפה און בושה.

בקיבור—שחיטה און כשרות זיינען נישט בלויז די הויפט עיקרים פון דער אידוישער אמונה, איינגעטראגנע כחות וואס שטארקען אונז

ב'ראש

דער געוויין פון דער מאמע רחל...

(בילד און שטימונג)

דארט אין מזרח, אין יענעם היסטארישען היליג לאנד, וואו אונזערע אורעלטערן האבען זייערע וואנדערונגען דורכגעמאכט, שטייט זייט טויזענטער יארען אן איינזאמער קבר פון א געטרויער מוטער, וואס פלעגט אין די שטילע אונגעטען א הארציגע תפילה אין די הויכע הימלען שיקען, און אויך זי זאגט זיין פון די וואס זאגלען דאס אידוישע פאלק שאפען... ווען אירע הייסע טרעפן זיינען פאר דער געטלאכקייט געקומען, איז זי מיט קינדער באשאנקען געווארען, אבער דערפאר מיט איר נשמה באצאלט...

אונטער'ן בלויען הימעל, אויפ'ן פרייען פעלד אן א זייט פון וועג וואס פירט צו בית לחם, האט דער געטרויער מאן מיט ציערדיג הענט א קבר גענומען גראבען; אן אייביג רוה ארט פאר זיין פריערע ציענות/דיינער פרוי רחל.

און מיט א הארץ פול מיט טרויער האט ער נאכ'ן אוועקשטעלען א גרויסע מצבה באשייד פון איר גענומען.

אין די אלטע מינוטען פון זיין לעבען האט ער דעם מאמענט נישט געקאנט פארשטעלן און פאר זיין זון זיך אנטוילדונג פאר וואס ער האט זיין מאמע אויף אן איינזאמען וועג איבערגעלאזט, ווארום אזוי איז געווען דער ווילען פון גאט אז זי, די מאמע פון אידוישען פאלק, זאל דא אויפ'ן וועג ליגען, פאר א שטענדיגער שומרת, פאר אירע קינדער צו וויינען און בעטען...

פון דוד קירשענבויס

גענען אסימילאציע אין גלות, נאך וויינען די הויפט יסודות, וואס אויף זיי האט תמיד אין אלע צייטען און אין אלע מקומות אויפגע' האלטען זיך דער בנין פון דאס נאנצע טראדיציאנעלע אידויש לעבען בכל תפוצות ישראל.

באצוועקען מיר דא נישט צו באהאנדלען די קאטאסטראפאלע ירירה פון די אידוישע פאלקס מאסען צו דער אידוישער אמונה, וואס מיר ווילען אנצייגען אזוי, אז נאך קיינמאל האבען די אידוישע פאלקס מאסען זיך באצווינגען צום ענין שחיטה און כשרות מיט אזא לייכט זיניקייט, קלאקטיקט און ציניזם, ווי אין די לעצטע יארען, און אז נאך קיינמאל האט נישט געהערשט אזא דעמאראליאציע און הפקרות אין דאס הויכע ארטאדאקסישע אידוישע לעבען ווי די לעצטע עטליכע יארען.

די אפטע בשר כשר מחלוקת וואס זיינען געווארען די קאמפלעי' צירסטע כשופ'דיגסטע פראבלעמען, האט דעמאראליזירט דאס ארטאדאקסישע אידוישע לעבען און אכזריות'דיג צושטעמערט דאס ביסעלע געבליבענע דרך'ראצין פאר די עלעמענטארע געבאטען פון דער אידוישער אמונה—שחיטה און כשרות.

די אפטע בשר כשר מחלוקת אין די הויכע מקומות זיינען גורם נישט בלויז דער אונטערנאנט, ראינע און צוזאמענבראך פון דאס ארטאדאקסישע אידוישע לעבען, נאך דערפירען איך צו דער פולשטענדיגער דערנידערונג פון דעליגענטען אידוישען אויטאריטעט, אונטערמינעווען דעם דרך'ראצין פון תעכטען אידוישע אינסטאנצן, הרמות און אסורים ווערען שפאטיש אויסגעלאכט. האבען מער קיין באדייטונג נישט, רבנים און שוחטים, פאר פאראנטווארטליכע פאר שחיטה און כשרות זיינען צוליב די אפטע מחלוקת געווארען לעלע וקלם, און דער שלחן ערוך וואס ווערט אפט באנוצט צו כשר'ן און אסור'ן, האט פארלארען זיין רעספעקט און באדייטונג, ווייל אויב דער שלחן ערוך—זאגען די אידוישע פאלקס מאסען— דערלויבט אונלעכע לייכטזיניגע געזעצען, היינט אסור'ן מארגען כשר'ן, טא וואס פאר א דינים, וואס פאר א געזעצונג און באדייטונג האבען אונלעכע וועלכע?

מוז דער שניידערעכטע אמת געזאגט ווערען, אז א גרויסע שולד אין די אפטע בשר כשר מחלוקת איז חל אויף אונזערע ארטאדאקסישע אידען. זייער קאלטבליטונג באציהונג צו די אפטע בשר כשר (פארטועצונג אויף 4טער זייט)

איבער פינף און דרייסיג הונדערט יאר זיינען שוין פון דאן אן פארביי, די עלענדע מאמע פון צוויי קינדער איז אין קבר א פאלקס מוטער געווארען. הונדערטער און טויזענטער פון אלע וועלט טיילען האבען צום קבר פון דער מאמע רחל געשטראכט, דארט מתפלל זיין, מיט טערען אויף אידוישע ווייטאגען די ערד לאס מאכען, און די געטרויער פאלקסמוטער האט פאר אירע קינדער זייער הילה אויס' געבעטען.

אין די שווערע פינסטערע טעג פון ישראל סבא איז איר פנים מיט א טרויער פארצייגען געווארען, און אין זייער גאלדענער און לייכטער תקופה, האט אויך איר פנים פון פרייר געשטראלט. אזוי איז זי מיט האפנונג אויף לייכט און פרייען און אייביגען רוה'שלאף אויף די פעלדער פון בית לחם, געשאפען ביז — — — ביז הארצדיגענערע יאמערטאכע קולות פון געשלאפענע און גע' פייניגטע אפגעריסענע, גענוערע און נאקעטע, וואס דער גרויזאמער פינגט האט פון זייער היים געטרויערע, האט זיך צו איר קבר דער' הערט.

דאס מוטערלאכע רחמנות האט זיך אין איר דערוועקט און דער גרויסער קוואל פון טרערען וואס א מאמע האט פאר אירע קינדער האט ארויסגעשטריט, און מיט די פארטייניגע און פארוואנדעלטע קינדער צוזאמען ביטערלאך זיך צעוויינט.

אזוי שטענדיג נאך האלבע נאכט ווען דורך דער דולס רוים פון דער פארפרייטער וועלט, רייסט זיך דורך דער הילטישער וועד געשריין וויי צו די קינדער וואס צוליב זייערע זונד האלט איר הרוב

"והודעת להם את
הדרך ילכו בה"
(שמות י"ה, כ)

ה ד ר ד

ארויסגעגעבען פון דער מאָראַנטער קהילה אין די אינטערעסען פון כשרות און אנדערע רעליגיעזע ענינים

נומער 8. בע"ה מנחם אב ת"ש. 16 • מאָראַנטאָ קאנאדא

היסטארישע מאמענטען פון דער אידישער געשיכטע

119 יעקב יצחק וואהלגעלעניטער

תשעה באב ג'תת"ל תשעה באב ת"ש.
אלה שמנה מאות ושבעים שנה
לחורבן בית מקדשנו

גליקלאכע אידיש פאלק; אויפצובויען זיינע חורבות... צוריק אויפשטען
לען דאס אידישע הויז, וואס אין פארוואנדעלט געווארען אין א פרעמדן
דען אייגענטום... וואו עס הערשט א פרעמדער גייסט און פארשוואונג
דען איז געווארען דער אידישער באוואוסטזיגער לעבען...

מיר מוזען מיט די הענט און אידיש הארץ צו העלפען צו דער
נאצקייט פון דער אידישער אומה.

נט ערלאך און אויפריכטיג וועלען זיין יענע טרערען, וואס וועלען
פארגאסען ווערען ביי "דבך לשון יונק אל חכו, עוללום שאלו להם
פרש אין להם", ווען די הענט וועלען זיך ביי דעם מאמענט גיט
אויסצוהויען, אום די הוינטזיגע פארשטאממענדע ברויט'כעטענדע קינד
דער אין די פאראומליקלאכע לענדער, ברויט צו ערלאנגען...

דער "לכבנו" וועט א בארויטונג האבען ווען עס וועט צו די
"כפים" דערגרייכען...

זאל דער ווייניגער פון די וואס זיינען אינ'ם איצטיגען מאָ-
מענט דורך דעם היינטיגען גרויזאמען שונא רואינער געווארען—
גייסטיג און פויש— דערגרייכען אונזערע הערצער און הענט, אום
צוריק צו שאפען א פארשטארקט אויפגעוואכט אידיש פאלק...

נחמו נחמו עמי (ישעי' מ)
חטאו בכפלים ולקו בכפלים ומתנחמים בכפלים
(מדרש איכה א', נז).

א טיף רירנדע טרייסט ווערט פון נביא ישעי' פאָראַויסגעזאגט,
און גיט איין טרייסט, נאר א דאָפעלטע טרייסט.

דאס אידישע פאלק באזיצט א דאָפעלטע אויפגאבע אין באצוג
צו דער מענשהייט און צו זיך אליין; מיר דארפען זיין א מוסטער
פאר אלע פעלקער אין אונזערע אויפפירונגען און אין ועלבסט דער-
ציהונג פון מאָראַל און לערע.

מיר דארפען פירען א הארמאניש צוזאמענלעבען צווישען אייגענע
ברידער, עס זאל גיט הערשען פיינטשאפט און האס, רואין און פאר-
וויסטונג אין דער געזעלשאפט, און זיך דערהויבען צו א לעבען פון
קדושה, הייליקייט און באשיידענקייט.

האבען מיר א לאנד נאר א הויז? לאנד דערווארען, און דארט
האבען מיר באדארפט די אויפגאבע אין אידישען לעבען פארוואנדעלט.
זיינען מיר פעלערען באגאנגען צווישען מענטש און מענטש און
צווישען מענטש און גיט.

זיינען מיר דאָפעלט באשטרעפט געווארען—דאס לאנד פון קדושה
פארלארען און אין דער פרעמד א וואנדערפאלק געווארען, וואו די
מענשהייט איז אין נידעריגע אינסטינקטען פארוואנדעלט געווארען...
די שנאה פון איינעם צום צווייטען אין א גרויסער מאָס, און פון דער
אידישער טראדיציע זיך דערווייטערט.

קאן דאס אָבער ביים אידישען פאלק אייביג גיט זיין, דער
אינערלאכער אידישער ווילען איז צום גוטעם באשאפען געווארען,
ווערט צוריק א ליבט צווישען ברודער און ברודער, לעליגדערט ווערט
זייער גוט; א ליכטיגע דערהויבונג און פארשטארקט אייביג פאר
אן איבערביי פון א געזונטען אידישען לעבען, מיטעלענדיג, דאס
לאנד פון הייליקייט און אידישקייט מיט אידישע קינדער איבערפאלען.
איז די טרייסט א דאָפעלטע—א ברידעלאכע ליכשאפט און א
(פארטעזעצונג אין 4'טער זייט)

תשעה באב...

ניינטער טאג אין חודש אב...

דער טרויעריגסטער מאמענט פון אלע געשעהענישען ביים אידן
שען פאלק, דאס שרעקלאכסטע וואָרט וואס ווערט פון יעדען מיטגליד
פון אידישען פאלק ארויסגערעדט.

עס איז גיט פאראן קיין גרעסערער אומגליקלאכער טאג אין
דער אידישער געשיכטע ווי דער ניינטער טאג אין אב.

דער טאג פון חורבן בית המקדש.

דער טאג, וואס האט געבראכט דעם אונטערגאנג פון אונזער
ועלבסטשטענדיגער תורה און מלוכה לעבען.

מיט דעם מאָמענט הויבט זיך אן די לאנגע עפאכע פון די אידישע
ליידען, די וואנדערונגען פון איין אָרט צום צווייטען, בוי'ן היינט
גינגען טאג...

ענויים און יסורים, עלענד און גוים, פארשיידענע רדיפות אין
פארפאלגונגען... אלע, האט דאס אידישע פאלק אויף זיין אריבער
18 הונדערט יאָרען גלות'וואנדערונג געמוזט פארזוכען.

זינט דאס אידישע פאלק אין דער נאכט פון תשעה באב אין
טיפטען טרויער פארוואנדעלט און וויינט על חורבן בית המקדש.

און טרויערען טרויער דאס פאלק גיט נאר אויף דעם גרויסען
פארלוסט פון דעם פרעכטיגען גיגאנטישען שיינעם בנין, וואס איז
צושטערט געווארען, נאך נאך מער אויף דעם חורבן פון דער אידישער
אומה, פון דעם קדש'דיגס אין די אידישע הערצער וואס איז דורך
דעם מאָמענט ארויסגעריסען געווארען...

דער אינערלאכער גלויבען אין אן איינהייטלאך פאלק'ס לעבען
איז פארגעוואכט געווארען.

ביז דאן איז דער אידישער קערפער פארוואנדעלט געווען; די
אידישע נשמה, דער אידישער גלויבען איז נאנץ געבליבען; די כנסת
ישראל מיט'ן קדש'דיגס קדשים זיינען נאך גיט פאנאנדערגעטיילט געווען.
מיט דעם מאָמענט פון תשעה באב, ווען דער גרויזאמער שונא
איז און קדש'דיגס ארוינגעדרינגען, דאס הייליגסטע חורב געמאכט,
האט ער די אידישע נשמה פארוואנדעלט, דאס פאלק פון זיין צוגעד
בונדענקייט אפגעריסען...

אָבער—

נשא לכבנו אל כפים.

די הערצער פון ישראל סבא וואס טרויערען יאָר איין יאָר אויס
אויפ'ן חורבן בית המקדש, ווערען וואס אמאל מער דורכגעדרונגען
מיט דער פאגונג, א גיט אויף שטענדיג וועט דער חורבן זיין, און
מיר דארפען מיט אונזערע אייגענע הענט העלפען צו לינדערען
די ווייטאָגען וואס דער שונא האט געמאכט אין אונזערע הערצער.

מיר דארפען וויסען און פארשטיין, א צוזאמען מיט איינער
פארטרויערע הארץ זאָלען זיך אויך באוועגען די הענט און צוזאמען זיי
אונטערגעבען פאר'ן פאלק ישראל.

ווארום, גיט ערלאך וועלען זיין יענע טרערען, וואס וועלען פאר-
נאָסען ווערען ביים "נחלתנו נחפכה לזרים—בתנו לנכרים", ווען די
הענט וועלען זיך גיט אנהויבען צו וועטען די שטייגען, דאס אומ-